СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 220. Джерзи Ситі, Н. Дж., четвер, 22. вересня, 1927. VOL. XXXV. No. 220. Jersey City, N. J., Thursday, September 22. 1927. THREE CENTS.

ПОВІНЬ В ГАЛИЧИНІ

ЗНИЩИЛА СОТКИ СІЛ. СОТКИ ТИСЯЧ НАШИХ БРАТІВ ЗАЛИШИЛОСЯ БЕЗ ДАХУ НАД ГОЛОВОЮ. ВСІМ ЇМ ГРОЗИТЬ ГОЛОДОВА СМЕРТЬ. РАТУЙМО ЇХ І ЗЛОЖІМ НЕГАЙНО НА ТУ ЦІЛЬ ЖЕРТВУ, ПЕРЕСИЛАЮЧИ СВОЇ ЖЕРТВИ ЧЕРЕЗ:

OBYEDNANYE, P. O. Box 411, Philadelphia, Pa.

ДВОХ ЛЕТУНІВ ЗГИНУЛО В ПЕРЕГОНАХ

ОДИН ЗЛЕТІВ НА ВУЛИЦЮ В ШИКАГО.

РУЗВЕЛТ ФІЛД, Лонг Айленд, 20. вересня. — Пятнацять літаків вилетіло зі сього поля о 7. годині рано, щоби взяти участь у перегонах літаків другої кляси почерез американський континент. Літаки вилетіли один за другими по мінутовій перерві.

В пів години після вилету зі сього поля літак, яким летіли Ричард Гадсон як керманич та Джей Радіке як механік, упав недалеко від Мориставна, в стейті Ню Джерзі, і розбився. Оба летуни погибли на місци.

Другі полетіли без пригод. Аж в Шикаго літак Роела з Дітройту, вичерпавши всю ґазоліну, спустився нагло на вулицю, де він ударився об віз з ледом та розбився. Летуни вийшли ціло.

Один літак вернувся сейчас, відкривши якусь хибу в своїй машині. Був се літак російського інжинера Сікорського, яким мав летіти Еміль Бургін.

З літаків, що вилетіли першого дня, наперед летить усе ще Милер.

КУЛИДЖ ІМЕНУЄ БАНКИРА АМБАСАДОРОМ У МЕКСИКУ.

БОГАТО ПОЛІТИКІВ КРИТИКУЄ НОМІНАЦІЮ.

ВАШИНГТОН, 20. вересня. — Великий галас піднявся проти іменовання Двайта Морова, нюйорського банкира, амбасадором Злучених Держав у Мексику. Моров був членом банкової фірми Морґана й зрікся посади в банку на кілька днів, заким президент оголосив його номінацію.

Номінація викликала сейчас протести зі сторони поступових конґресменів і сенаторів. Вони бачать у сьому так звану долярову диплъоматію та кажуть, що ся номінація не може причинитися до направлення відносин з Мексиком. Номінацію буде мав потвердити сенат, і певно там не обійдеться без острих нападів на політику президента.

ТРОХ ЛЮДИЙ ЗГИНУЛО ЧЕРЕЗ СОБАКУ.

ОДИН КОПНУВ ПСА, І СЕ РОЗДУЛО НАНОВО РОДИННУ СВАРКУ.

АШЛЕНД, Кентакі, 20. вересня. — Минувшої зими на одному зібранню ґірників один чоловік потрутив пса, що належав до родини, яка з його родиною була в завзятій сварці. Се було притокою до бійки, в якій остаточно стріляно до себе з револьверів і ранено кількоро людий.

Тепер, у кільканайцять місяців після сеї події, якийсь Селіер з одної родини побачивши запеклого ворога своєї родини, стрілив і ранив смертельно Голидея. Сей бачучи для себе неминучу смерть, виняв револьвер і цільними стрілами вбив на місци свого напасника та ще одного члена ворожої сімї.

ЖЕНА ВБИТОГО ЛІКАРЯ ВИПУЩЕНА НА ВОЛЮ ЗА ВИСОКОЮ КАВЦІЄЮ.

ТЕСТАМЕНТ ЛІКАРЯ ЗАПИСУЄ ВСЕ ЖЕНІ.

ГЕМОНТОН, Ню Джерзі, 20. вересня. — Прокураторія дала дозвіл поховати тіло д-ра Ліліендала, яке найдено кілька днів тому у віддаленому місці. На похоронах була його жена, яку прокураторія випустила на волю за кавцією 25,000 долярів, як важного свідка.

Прокуратор заповідає, що він за кілька днів арештує виновника смерти лікаря. Хто се такий, він покищо не роскриває. Тимчасом роскрито тестамент убитого, і показалося, що лікар написав тестамент самий дня 15. липня сього року та що дав його відтак до поправи адвокатам. Сим тестаментом він записав увесь свій маеток своїй жені.

ВИСЛІД ПРАВИБОРІВ.

ВЕР ПОБІДНИКОМ У ПЕНСИЛВЕНІЇ.

ВАШИНГТОН, 20. вересня. — Підчас спеціяльних виборів у Ню Джерзі, що відбулися нині, виборці переголосували всі проєкти конституційних поправок кромі одної, а саме поправки за зонованнем міст. Поправки конституції, проти яких виступила демократична партія, як приміром збільшення каденції ґубернатора, повалено великою більшостю.

У Филаделфії побідником при виборах вийшла партія Вера.

НОВА КРОВАВА БІЙКА В НІКАРАҐВІ.

ОДИН АМЕРИКАНСЬКИ МАРИНАР ЗГИНУВ, ДРУГИЙ ТЯЖКО РАНЕНИЙ.

ВАШИНГТОН, 20. вересня. — У боротьбі проти ґенерала Сальґадо, нікараґванського революційного провідника, який напав на ґарнізон американських моряків в Тальпанека, згинув один американський маринар, а один відніс тяжку рану.

Боротьба тревала від 1. години до 5. години сполудня. Нападаючі мали бути добре зоружені в рушниці, машинові кріси та бомби. Було їх 140. Сальґадо мав стратити богато людий та відступив у тропікальні джунґлі (праліси).

ЗБИРАЮТЬСЯ ЛЕТІТИ НА КУЛАЧНУ БІЙКУ.

НЮ ЙОРК, 19. вересня. — з летничого поля Гедлі Філд, у стейті Ню Джерзі, (коло Нової України) вибирається летіти на кулачну бійку між Демпсім а Тані ціла кавалькада з 18 літаків.

Дорога туди й назад коштує 575 долярів, на що, звичайно, можуть дозволити собі тільки дуже богаті люди.

ФОРД КУПУЄ ЗЕМЛЮ ПІД ПЛЯНТАЦІЇ КАВЧУКУ (ҐУМИ).

НЮ ЙОРК, 20. вересня. Часопис Ню Йорк Ворлд подає, що звісний міліонер і властитель фабрик автомобілів у Дітройт, Миш., Генрик Форд, закупив 1,200,000 акрів землі у Пара, в Бразилії, щоби основувати там плянтації кавчуку (ґуми).

На случай, коли управа ґуми поведеться, думає Форд закупити ще додаткових 2,800,000 акрів землі.

Форд думає на своїх плянтаціях кавчуку у Бразилії дати заняття 40 тисячам робітників і побудувати залізницю у Пара. Будова сеї залізниці має розпочатися в протягу двох місяців.

ХРУНІВСЬКИЙ ТАТО ПРО СВОЇХ ДІТЕЙ.

В офіційному органі пястівської „хлопської" партії помістив недавно її творець і бувший польський премієр, посол Вітос, велику статтю про свої спостереження з поїздки по Східній Галичині. В цій статті він з трівогою глядить на польський „стан посідання" на нашій батьківщині й дає польському громадянству ріжні поради, якбито цей стан успішно ґальванізувати. Між іншим радить „покінчити з фабрикацією українських угодових партій", бо — як говорить дослівно — „життя показало, що фабрикація тих угодових українських партій є ошукуванням самого себе". Йде тут очевидно про фабрикацію польським урядом таких „українських політичних партій", як Даниловича, о. Ількова та інших хрунівських підприємств, основаних на суто хлібоїдській безхарактерности. Цікаво тільки знати, під яким впливом Вітос так раптово змінив свій погляд про хлібоїдів, яких ще недавно він сам фабрикував за свойого премієрства! Мабуть тому, що за богато коштували, а користи фабрикантам ніякої не дали, бо й дати не могли, звичайно, як заводові хлібоїди.

ПЯТЬОХ МОНАРХІСТІВ СТАЄ ПЕРЕД СОВІТСЬКИМ СУДОМ.

РИҐА, 19. вересня. — Совітське правительство заповіло „новий великий процес", який відбудеться перед найвисшим військовим трибуналом у Ленінграді.

Як обжалувані станують Балмасов, Самойлов, Строєв, Сольський і Адеркас; їх обжаловують за належання до монархічної орґанізації, що працювала вкористь великого князя, Миколи Миколаєвича, під управою ґенерала Кутепова, що перебуває тепер у Парижі. Пятьох других монархістів, між ними й одна жінка, згинули в борбі з поліцією, якій ставили опір при арештуванню. Обжалувані мали одержувати гроші від британійського правительства через Латвію, Финляндію й Польщу. Їх завданням було орґанізувати терористичні вчинки у Совітськім Союзі.

КОРОЛЬ, ЩО ПОЛИШИВ 500 ЖІНОК.

БАНҐКОК, Сіям. — Умер тут недавно король Камбоджі, Сісоват, що полишив найдорозший на світі капелюх. Сей твердий капелюх дістав він у спадщині по своїм братови, який оцінено на $100,000 завдяки китиці діямантів, якою був прикрашений. Капелюх сей після принятого звичаю мали спалити разом з тілом помершого короля, однак одна з жінок помершого випросила собі у нового короля на памятку сей капелюх. Померший король полишив по собі 500 жінок. Перед війною відвідав він Париж у товаристві своїх 200 жінок і був дуже вдоволений з сеї подорожі. Померший король був найстаршим панующим, бо числив 87 літ.

ЧОГО ЗБАҐЛОСЯ ПОЛЬСЬКИЙ ПРЕСІ.

Польська преса захлъобується вістками, що поширюються по Варшаві з нагоди несподіваного приїзду польського посла в Москві Патека. Очевидно богато тут балачки про „два моцарства", про недовіря радянського уряду до хитрих німецьких союзників, а врешті, що найбільш гумористичне, у варшавських політичних кругах кружляє поголоска, мовляв, посол Патек приїхав з Москви з конкретними предложеннями Чічеріна, щоби Польща переняла арбітраж в конфлікті радянсько - англійськім та погодила ті обі великодержави. Незадовго готові ми довідатися з польської преси про протекторат Польщі над Рад. Союзом і т. д. і т. д. Нема то як манія величности, а до того ще й невилічима.

СТРАШНА СМЕРТЬ РОБІТНИКА У КІТЛІ.

ІРІ, ПА. — Людвик Волощин забився на смерть у неділю, 11. вересня, коли упав до 30 стіп глубокого кітла у Геммермилл Пейпер Ко. Доперва за пів години по нещасливім случаю побачили робітники тіло Волошина, лежаче на дні кітла, у якім находилася вода з квасом до перетравлювання деревляного мякишу. Волошин працював в протягу послідних 10 літ як пломбер у згаданій компанії. Нещастя лучилося, коли він виліз на вершок кітла, щоби направити рури. В часі праці посовгнувся й упав до кітла, убиваючися на смерть. Покійник полишив жінку й двоє дітей.

КАРКОЛОМНИЙ ГОТЕЛЕВИЙ ЗЛОДІЙ.

ЛОС ЕНДЖЕЛЕС, Каліф. — Тутешне місто може похвалитися неабияким злодієм. Згаданий злодій зліз з даху кільканайцятьповерхового великого готелю „Александрія", держачися руками й ногами мурів, дістався через вікно до кімнат пятьох сплячих гостей й забрав дорогоцінности й готівку у сумі $15,200. Одиноким слідом по злодієви є відтиски пальців з його рук і ніг на поросі, що находився на рамах вікон. Ніоден з обрабованих не чув, як злодій швиндався у його кімнаті.

ПРИПИС НА ДОБРУ ЖІНКУ.

Звісний американський тенор Амврозій Вирвік подає слідуючий припис на одержання доброї жінки: „Дайте" судженій $10 і скажіть їй, щоби купила за них улюблені нею музичні твори. Коли між купленими нею творами найдеться пісня „Говм, світ говм", тоді можете сміло іти до реґістраційного урядника й взяти шлюбну ліценцію (дозвіл), та оженитися зі згаданою дівчиною.

ЗВІРСЬКИЙ ҐРАБІЖНИЙ МОРД.

Нічччю з 30. на 31. липня ц. р. доконали невідомі злочинці мерзкого вбивства на особі Павла Посила, Українця, купця з Озерян. Бандити напали його, коли він вертав з ярмарку, на дорозі між Більчем а Глубічком. Численні криваві сліди кажуть здогадуватися, що жертва морду гинула серед мук і пробувала даремного ратунку. В звязку з цим вбивством арештовано двох мазурів — зайдів, видалених форналів кн. Сапіги в Озерянці.

НІМЕЦЬКИЙ ЛЕТУН КЕННЕКЕ ВИЛЕТІВ З КОЛЬОНІЇ ДО АМЕРИКИ

ЛЕТИТЬ СХІДНОЮ РУТОЮ ЧЕРЕЗ АЗІЮ ДО СЕН ФРАНЦІСКО.

КОЛЬОНІЯ, Німеччина, 20. вересня. — Летун Кеннеке вилетів нині своїм літаком „Ґерманія" о годині 2.22 пополудні з Кольонії до Сен Франциско східною рутою, через Азію. З ним разом летять граф Юрій Солмс Лявбах, що фінансує сей переліт і Йоган Ґерман, досвідчений оператор радія. Першим перестанком, де задержиться літак „Ґерманія", буде столиця Туреччини, Анґора, що лежить у Малій Азії.

ПОВНИЙ ВИСЛІД ВИБОРІВ В ІРЛЯНДІЇ.

ПРАВИТЕЛЬСТВО МАЄ 6 ГОЛОСІВ БІЛЬШОСТИ В ДЕЙЛ ЕРІН.

ДАБЛІН, 20. вересня. — Правительство Косґрейва полишиться на дальше при владі в Ірляндії, бо має запевнених 6 голосів більшости. Остаточний вислід послідних виборів представляється слідуючо: Правительственна партія Косґрейва 61 послів; фармері 6; незалежні 12; правительственні партії вибрали разом 79 послів. Опозиція має 73 посольські крісла й складається із слідуючих груп: Файенна Фейл 57 послів; робітнича партія 2; 1 ірляндський робітник і 2 послів Національної Ліґи.

Правительство Косґрейва остається тому при владі, однак буде залежне від попертя зі сторони фармерських і незалежних послів.

ПОЛЬСЬКИЙ ПОСАДНИК ЗАСУДИВ НА СМЕРТЬ 4 ЛЮДЕЙ.

ЗАСУДЖЕНИХ ЖИВЦЕМ ЗАСИПАНО ЗЕМЛЕЮ. — ВЛАСТИ АРЕШТУВАЛИ ПОСАДНИКА.

ВАРШАВА, 20. вересня. — Посадник волинського місточка, Симонова, засудив самовільно на смерть чотирох селян за пополнення дрібних крадежей. В ночі засуджених заволікло населення місточка на цвинтар і викопавши там глибокий гріб, вкинуло там засуджених та присипало живцем землею.

Поліція з міста Рівна, довідавшись про се, казала відкопати трупів та арештувала посадника й многих міщан і обжалувала їх о морд.

ОТВОРЕННЄ СЕСІЇ ПОЛЬСЬКОГО СОЙМУ.

ПОСЛИ УХВАЛИЛИ ВІДКЛИК ДРАКОНСЬКОГО ПРЕСОВОГО ЗАКОНА.

ВАРШАВА, Польща, 20. вересня. — Польський сойм розпочав свої засідання серед надзвичайних обставин боротьби на життя й смерть з правительством Пілсудського. На нарадах поодиноких соймових партій, які відбулися кілька днів тому назад, рішено розпочати того рода боротьбу.

У засіданнях сойму не бере участи ніодин з міністрів. Посли відложили на пізніше полагоду усіх важніших справ, а розпочали радити над відкликом драконського пресового закона, введеного в життя минулої весни самим Пілсудським, проти волі цілого сойму. Внесок, відкликуючий пресовий закон, ухвалено голосами цілого сойму, з виїмком одного посла, який голосував проти нього.

ПІЛСУДСЬКИЙ ВІДРОЧУЄ ПОЛЬСЬКИЙ СОЙМ.

РОЗПОРЯДОК ПРОЧИТАНО ПО УХВАЛІ ВНЕСКУ, ВІДКЛИКУЮЧОГО ПРЕСОВИЙ ЗАКОН.

ВАРШАВА, 20. вересня. — Пілсудський відніс знова побіду над польським соймом і вратував своє правительство перед упадком. Коли по ухвалі внеску, відкликуючого пресовий закон, сойм розпочав своє пополудневе засідання, появився на соймовій естраді віцепремієр Бартель і прочитав розпорядок президента Мосціцького, відрочуючий соймову сесію на 30 днів.

Коли віцепремієр прочитав згаданий розпорядок, відозвалися з соймових лавок слова: „боягузи", звернені до лавок міністрів, у яких сиділи майже усі міністри, з виїмком Пілсудського. Ніхто не знає, що станеться дальше з соймовою опозицією, однак загально думають, що Пілсудський задержить диктаторську владу й поборе своїх політичних ворогів.

НА УКРАЇНІ ЗАСУДЖЕНО 12 УБИЙНИКІВ НА РОЗСТРІЛ.

ЗАСУДЖЕНІ ПОПОВНИЛИ БОГАТО МОРДІВ, РАБУНКІВ І НАПАДІВ НА ЖІНКИ.

ОДЕСА, Україна, 20. вересня. — 12 бандитів, з розбійничої шайки, якої провідником був бандит Лошно, засудив тутешний окружний суд на розстріл. Дванацять інших бандитів засуджено на коротшу або довшу вязницю. Суд над бандитами тревав пять днів. Згадані бандити поповнили богато мордів, розбійничих нападів і знеславлень жінок.

ПОЧТОВІ СКРИНКИ У МОСКОВСЬКИХ ТРАМВАЯХ.

МОСКВА. — Московський почтовий уряд казав умістити 200 почтових скринок у міських трамваєвих вагонах.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered at Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЛЕҐІОН В ПАРИЖІ

Свого часу цілий Париж був захоплений летом Линдберґа. Кажуть, що його особа більше зробила для скріплення дружніх відносин між Францією і Америкою, як робота професіональних політиків. Саме тому назвали Линдберґа новим американським „амбасадором". Тим разом витає Париж знова нових амбасадорів мира. Це американські ветерани, ті самі, що тому десять літ назад прийшли з Америки до Франції, щоби боротися по її стороні.

Американський Леґіон розпочав свою конвенцію в Парижі великою парадою. Той день був для Парижа святом, замкнено школи, уряди і склепи. Всі вулиці були удекоровані. А хто тільки міг, вибіг на вулиці, щоби приглянутися походови американських военних ветеранів, що переходили попри гріб Незнаного Жовніра, кидали квіти червоних, білих і синіх кольорів, а перейшовши попід славний Триюмфальний Лук, зникали.

Парада американських леґіонерів дуже здивувала французьких генералів, а й саму публику. Всі надіялися побачити військову параду, людей з войовничим виразом лиця. А тут розчарованнє. Похід переходив попри маршала Фоша, але це не була ніяка військова дефиляда. Сам Фош мусів сміятися, коли бачив як одні леґіонери йдуть з палицями, а другі з парасолями та як дівчата краще держать в поході крок як хлопці. Ветерани вимахували до публики руками, витали її окликами і співали. Банди, що йшли в поході, були в білих, жовтих, червоних то золотих убраннях, дівчата з Кентоки несли на руках мініятури перегонових коней, а одна з них тягнула в поході на шнурку велику качку. Цілий той похід не мав отже ніякого военного характеру, не був він ніякою военною маніфестацією і це якраз зєднало у всіх найбільшу симпатію. Американські ветерани привезли зі собою до Парижа мирного духа і та парада була якраз виразом їх мирних почувань. З недавної війни остали в них тільки військові шапки і память про тих своїх товаришів, що положили свої голови в обороні демократії і світового мира. Своєю парадою хотіли вони заманіфестувати, що для них війна покінчена. Тому не виголошували вони ніяких военних промов ні не кидали ніяких военних погроз. Явилися тільки як вістуни чи там амбасадори мира.

Такі паради більше ділають на психольоґію мас як великі промови, брошури чи яка друга пропаґанда. Вони зближують до себе серця народів, вони скріпляють ідею світового мира. В тім случаю зискало дуже богато французько-американське зближення, а заразом підтято ґрунт мілітаристичній ґрупі в Франції, що все ще думає тільки про війну та держить французькі уми в страху перед новою німецькою інвазією.

ЗАПРОПАЩЕНИЙ ҐЕНЕРАЛ.

(Оригінальна допись до „Свободи").

III.

Історію з „запропащеним ґенералом" визискує в нечуваний прямо спосіб проти Пілсудського ворожа йому вшехпольська і взагалі „санаторам" противна польська преса. Годі мені тут напроваджувати хочби лиш тисячну частину того, що польські ґазетники на ту тему понаписували, але преці таки треба дещо з того подати шановним читачам, так як це надзвичайно характеризує теперішне положеннє в Польщі.

Бож преці — безсторонно взявши — в кождій державі що тижня, коли не що дня, утікають ріжні злочинці перед судовою карою і ніхто з того не робить зараз квестії і не нападає на дотичний уряд. Чогож у Польщі повстало з приводу зникнення якогось там ґенерала аж таке голосне „ лярум"?!

Тут є глибші причини, тут ведеться на смерть і життє боротьба проти зненавидженої одиниці, котра на свій спосіб хоче покласти край польській анархії і польському вархольству.

З наведених тут мною цитатів будуть мати нагоду шановні читачі пізнати близше і сам перебіг справи з „запропащеннем ґенерала", і ті методи, якими визискується її для докучення Пілсудському, та для як найскоршого його повалення.

І ось візьмім на початок статтю „Ржечпосполітей з 11. серпня ц. р., то є з пятого дня по тім, як Заґурскі пішов купатися (і купається аж доси!).

„Публичну опінію Варшави і цілої Польщі непокоїть чимраз більше справа ґенерала Заґурського, котрого — як кажуть — уже в суботу (6-го) освободжено з тюрми у Вильні і привезено до Варшави, а про котрого до цеї пори ані родина, ані ніхто зі знакомих не посідає ніяких відомостей.

„Як ми це вже перед трома днями зазначили — першу вістку про випущеннє на волю цего ґенерала подали два дневники, що стоять близько уряду, і тої вістки ніхто не заперечив. Колиж потім справа побуту ґен. Заґурського почала бути неясною, то появились півурядові вісти, що про це буде виданий комунікат. Чотири дні однак проминули і доси не появилося ніяке міродатне поясненнє.

„Вчера вечером один з варшавських дневників доніс в надзвичайнім додатку, що після зібраних тою часописею відомостей ґенерал Заґурскі прибув до Варшави в суботу вечером в товаристві висланого по нього офіцира. — На двірци у Варшаві вийшов їм на стрічу другий офіцир, висланий п. міністром війни (Пілсудським) і заявив Заґурському, що є свобідний, що однак має явитись в понеділок або вівторок в Бельведері до рапорту. — Опісля — як кажуть — мав ґенерал в товаристві обох старшин відїхати до лазні „під Месалькою". Від цеї хвилі і слід по нім загинув.

„Родина ґенерала позістає аж до цеї хвилі без всякої вісти про нього. Що він виїхав з Вильни, видно вже хочби з цего, що звідтам надійшла велика пачка з листами, які прийшли були до нього до Вильни по 6 серпня.

„Рівночасно під впливом вісток про звільнення Заґурського — прийшло до нього до Варшави множество ґратуляційних листів та телеґрамів — і то так з краю, як і ззаграниці. Долею ґенерала заінтересувалися дуже живо заграничні посольства і в домівці ґенерала дзвонять безперестанно телефони, просячі о близші інформації.

„Тамчасом однак ані родина, ані знакомі нічого о нім не знають і в ніякий спосіб довідатись не можуть, так як ніякий уряд — ані військовий ані цивільний — не хоче давати пояснень. Одною, сталою відповідю є: „Нічого не знаємо!"

„Є однак лише дві можливости: або ґен. Заґурскі, хотяй формально випущений з тюрми — **не відзискав фактично ще свободи рухів,** або стався він жертвою якогось **замаху на свою свободу.** Дальша мовчанка урядових чинників отвиралаби дорогу до всіляких сплетень і догадів. Найпростійша отже вже льоґіка домагається, щоби справу нарешті з уряду вияснено. Лежить це вже попросту в інтересі поваги держави і то так у внутрі як і на вні".

Шість днів пізніше пише таж сама **„Ржечпосполіта":**

„Справа запропащення ґенерала на вулицях міліонового города не належить до того роду подій, над котрими публична думка захотілаб перейти гладко до дневного порядку. Вона заспокоїться доперва тоді, коли ясно зістане усталений стан фактичний того запропащення і його подробиць. Доси однак якось не видно, щоби слідство дало якісь ясні вислідки.

„Від кількох днів преса народового (то є: вшехпольського) напряму домагається від влади виясненя, **у якій формі** звільнено ґен. Заґурського з тюрми. — Розходиться тут о це, чи він підписав **два документи,** без чого по мисли карної процедури не міг відзискати свободи. Іменно — процедура карна військова виключає рішучо всякий инший спосіб звільнення, як напр. за даним словом чести.

„Від кількох отже днів преса чимраз горячійше домагається від влади інформації, чи має вона такі два документи підписані запропащеним ґенералом. Та влада мовчить! А коли вона ще довше буде мовчати, то думка публична прийде остаточно до переконання, що **таких документів взагалі нема!** (Ґенерал Розвадовскі — такі два документи підписав, до рапорту перед Пілсудським пішов і позістає на свободі. — Юр. Гор.).

„Той неоцінений **„Ґлос Правди"** (орґан маршала) у своїм маняцтві і зі злою волею виключає згори всякі инші можливости поза утечею ґенерала і ставляє ось яку наївну гіпотезу:

„Заґурскі мав перед собою рапорт у маршала і кримінальний процес. Він здавав собі справу ліпше від своїх „народових" опікунів, що не буде трактований на рівні з ґенералом Розвадовським. Він мусів отже сподіватись упокорення".

„Най однак „Ґлос Правди" так безлично не видумує. Миж всі преці добре знаємо, як відбулося пущеннє на вільну стопу ґен. Розвадовського. Знаємо також, що це сталося по приведенню його під сторожю до Бельведеру і по підписанню двох формальних документів, а не „під застав слова чести".

„Ржечпосполіта" наводить дальше ось який уступ з часописи „Ілюстровани Курер Поранни":

„По приїзді на вильненський дворець у Варшаві поручено ґенер. Заґурському, щоби свої пакунки дав до переховання. Він на це згодився. У валізі зложеній в ґардеробі були між іншим приготовлені вже до друку **спомини ґен. Заґурського.** На двірци зголосилося до него двох панків, котрі представилися йому яко його асиста до часу, коли зголоситься в Бельведері. Про обовязок того зголошення повідомлено його вже попередно".

А від себе додає „Ржечпосполіта" здогад, що власне ті два аґенти мусіли Заґурського пірвати.

„Під предложеннєм відвезення його до міністерства справ военних, (про котрого неприсутність у Варшаві він не міг знати) — легко їм удалося його повезти та всадити в якесь приготоване заздалеґідь на ту ціль місце.

„Але пощож властиво та ціла історія з пірваннєм? На це відповідь коротка:

„Як загально відомо — мав Заґурскі богато **особистих ворогів,** котрі власне тому були його ворогами, що він знав забагато компромітуючих фактів з їх минувшини. **Пірваннє ґенерала** мало отже за завданнє — змусити його до мовчання. Не можна знати, в якій формі хотіли його до того змусити, але на це мали у всякому разі тих два, три дні, по котрих упливі мав ґен. З. явитись до рапорту у Пілсудського".

„Ржечпосполіта" не договорює, боячись конфіскати, що ті два тайні панки могли, колиби Заґурскі не згодився на мовчанку — **замкнути йому рот на віки!**

Преса санаційна — зосібна вірний Пілсудському **„Ґлос Правди",** станула на тім становищи, що Заґурскі утік, то є здезертирував. Та ґазета не жалувала чорних красок, представляючи його, яко людину самолюбну, жадну грошей, готову на всяке підкупство.

Проти теорії дезерції виступає дуже гостро краківський **„Ілюстровани Курер Цодзєнни".**

Він каже:

„Ґенерал Заґурскі не утік, але **зник.** Зник він в незвичайно тайний спосіб — а та тайна кладеться страшною тінею на наше життє, на життє державної столиці.

„Чейже не сміє так діятись, щоби польські ґенерали зникали в столиці мав камінь у воді, щоби публичну опінію держано від трох тижнів в непевности, і щоби доходження ведено в спосіб, котрий цілком не виясняє справи. Чейже не сміє так бути, щоби було вільно ґенерала, з котрого ще суд не здер мундуру — шкалювати в такий спосіб, що мусить викликати відразу в кождій порядній людині".

Щоби ліпше допекти Пілсудському, котрого уважають за особистого ворога Заґурського — почали „народові" польські часописи порівнювати справу „запропащеного ґенерала" зі справою італійського **посла Маттеотія,** що три роки тому також в таінственний спосіб — пропав. Зазначують однак, що італійська поліція уже до 24 годин арештувала найважнійших винуватців. Маттеоті був секретарем італійської соціялістичної партії і власне виголосив був в парляменті грімку промову проти Муссолінія та взагалі проти фашистів. Арештований яко головний винуватець Думіні довго випирався усього, поки не знайдено в його домівці покровавлених частин ноші Маттеотія. Саме тіло замордованого найдено доперва девять неділь по його зникненню. Одним з визначних співвинних цего злочину був шеф пресового бюра в президії ради міністрів, Россі. Та помимо того Муссоліні не взяв його в свою опіку але рішучо заповів в парляменті, що скаже розслідити цілу справу аж до споду.

Так і сталося, але слідство перетягано більше як рік, щоби справа вже дещо призабулася. Тоді і присуд запав досить зглядний.

Та у всякому разі — уряд пустив був триста агентів до слідчої роботи і справа до кількох днів зістала вповні вияснена.

„Народові" ґазети, нагадуючи справу Меттеотія, стараються в той спосіб зробити намек, що і Заґурскі мусів „зникнути" в подібний спосіб. За таке не одна вже з них підпала конфіскаті і потерпіла через це не малу матеріяльну шкоду. Але конфіскати не помагають, а „народова" преса чимраз більше розвалковує справу.

„Експрес Поранни", що виходить у Варшаві, звернувся нарешті до **„ясновидячого"** інжиніра Оссовецького, щоби вияснив, що властиво діється з „запропащеним ґенералом". В тій цілі приніс редактор тої ґазети Оссовецькому светер Заґурського. Ясновидячий дав відповідь у замкненій коверті: він відмовив близших інформацій, однакож заявив, що Заґурскі жиє і пробуває поза границями Польщі. — І редакція „Ржечпосполіт"-ої звернулась була до того ясновида, але її заявив він, що Заґурскі живе таки в Польщі, але всякі причини не позваляють йому докищо залишити місця свойого побуту.

Де отже правда?

Для довнення цілої картини наведу тут ще для прикладу також і те, що пепесівський **„Роботнік"** говорить в однім зі своїх послідних чисел:

„Коли втече якийсь злочинець і влада хоче його зловити — то розписує **стежні листи,** та оголошує їх негайно в призначеній на це „Слідчій Часописи".

„А як то було з ґенер. Заґурським?

„Про розписаннє стежних листів говорить урядовий комунікат з 12. серпня ц. р. — то є в шість днів по зникненню Заґурського, але зміст того стежного листу позістав до послідних днів тайною.

„Доперва дня 29. серпня появився у „Слідчій Часописи" текст стежного листу, то є в 17 днів по урядовім комунікаті а в 23 дні по зникненню Заґурського. — Фотоґрафії, котрі повинні були бути долучені до стежного листу, відбито ще пізнійше.

„Воістину — поспіх подиву достойний!"

Юрій Горовенко.

РІЖНИЦІ ХАРАКТЕРІВ У ДЕЯКИХ НАРОДІВ.

Українець каже: Запроси мене до себе, а скажу тобі, хто ти є.

Москаль (за царських часів а також і тепер за большевиків) каже: Покажи мені твій пашпорт, а скажу тобі, хто ти є.

Американець каже: Покажи мені твій біжучий рахунок, а скажу тобі, хто ти є.

Англієць каже: Покажи мені твій дім, а скажу тобі, хто ...

Француз каже: Покажи мені твоїх дітей, а скажу тобі, хто ти є.

Німець каже: Покажи мені твої книжки, а скажу тобі, хто ти є.

Еспанець каже: Покажи мені твоїх ворогів, а скажу тобі, хто ти є.

Італієць каже: Покажи мені твоїх приятелів, а скажу тобі, хто ти є.

К. АНИШЕНКО.

МИРОНОСНИЦІ

(4)

Одвернулась Санька. Вітер зі ставу ляснув хвостиками Саньчиної хусточки й притулив їх до обличчя: ще чорніще здавалось воно... Схилила Санька голову — тихо каже:

— Ви — Петрова мати... Вас мені не боязно: оттут моя дитина...

Щукою указала на лотоки. Я з нестями питаю:

— А чиє-ж воно?

І сама тремтю. В серці гадки: може то моє онученятко погинуло...

— Це давня справа, мамо. Не сердьтесь, що я вас так величаю. Не знала я матери, а на серці й на язиці це слово живе — до вас воно вирвалось із серця... Пробачте... Кажу вам, давня це справа — до війни було. Породила і втопила. І от сім год мучить мене совість...

— То чиє-ж воно було?

— Олексине.

— Тю на твою голову! Од рідного батька?...

— Не батько він мені, а так... Поки він в люди не вийшов, жили — аби день до вечора. А оце, як в раду його обрали, насівся: заміж за лапацона, такого-ж пяницю, як і сам Олекса. Всім людям, мамо, прийшла воля, у всіх є захист і порада, тільки в мене немає. Одхожу в мироносиццях, серце своє заспокою і піду до Київа...

Якраз задзвонили до вечірні...

Благословить Господь твою стежку, моя дитино... Підемо до вечірні...

— Ні, мамо, треба додому: буде Олекса бити, як загаюсь...

Оттака то була друга мироносиця... А третьою була ти, а четвертою я...

IV.

Цей год пізно почалося в заводі „проізводство" і затяглось аж до весни... Лісовою стежкою, під хуторськими шляхами, йшли люди „на зміну". В кущах чувся гомін чоловіків, вигуки та сміх дівочий. Там-тут ізза дерев майне червоненька хустина або білий рушник на плечах робітника. За лісом, на роздолі тягнеться ціла валка і зникає за ясеновськими ярами. Під заводом, коло темника, якісь-то купи в степу: там полють буряки...

Поблизу, в кущах, шугнула дітвора.

Вівдя й Ониська насторожились... Але й гомін заводчан і дитяча біганина ущухли. По горі над лісом посвистував вітрець; внизу, в ставу, в срібній купелі плюскалось сонце, а за ставом, на городах, виспівувала чиясь дівка... Та на горбах крутились вітряки...

Ониська заспокоєно сказала — Нікого...

Вівдя тихо-сумно прошепотіла: — Яка-ж ти страшна, сестро...

Під очима в Ониськи були великі чорно-сині смуги; на одній щоці зашкарублювалась рана. Замісць очіпка на голові Ониська мала повязку з порваної сорочки: вишита зубчиками чохла лежала на сивому волоссі. В очах старої жінки застиг нелюдський жах... Тіло раз-у-раз здригувалось нервовою судорогою переляканої людини.

Вівдя одвернулась. Ониська поглядала навкруги — і зупинила погляд під темником... сказала:

— Колись і я полола і копала панські буряки... А тепер Оксану послали — хай учиться займати рядки. Мала ще й дурна — а тра*). Одні голісінькі стіни зостались... Ой, горе-ж моє, горе: по всіх світах ти ходило, а на мій двір завернуло...

— Угамуй, сестро, своє серце.

— Ой, не вгамувати його, коли воно болить і дихати не дає...

Посеред посту скоїлось Ониськи лихо. Темної ночи віхали на двір кінні. Загупотіли на подвіря.

— Одчиняй, тітко, хату. — Одчинила, каганець засвітила. Денис — чоловік — під піччю спав, Оксана на полу, а квартирант-лапацон на лаві...

Ввійшли гості: всі, як один — гицлі; лиць немає: чорними хусточками закрито, а для очей — дірочки. В руках: обрізани, рушниці та бомби.

— Де твій чоловік, бабо?

— В заводі.

— А це хто?

— Квартирант.

Їхній старший поклав на стіл бомбу і сказав до своєї команди:

— Забирать усе. А з хазяйкою я буду балакати. От-що, бабо: ми знаємо, у тебе є десять фунтів золота. Коли грабували завод, твій чоловік розбив касу і гроші забрав собі. Щоб довго не патякати: де золото?

Ониська стояла ні жива, ні мертва. Вона чула, як одімкнули комору й почали витягати скриню; чула, як гупотіли на стелі, насипаючи зерно в мішки... Чула, що на дворі ловлять корову й запрягають коняку... Бачила, що коло переляканого лапацона стоїть гицель з бомбою над головою, а на Оксану другий гицель настановив багнета... за своєю спиною почула важке самогонне хекання третього гицля. І боялася за чоловіка... І добре знала, що все спить, а хто не спить, той притаївся і жде, чи не прийде лиха година і на його голову. В такому стані — був один захисник і свідок: Бог...

Ониська вскинула погляд на богів. Затремтіла, мовчи без слів підмоги...

— Не бійся, бабо. Скажи тільки — де золото?...

— Звідки воно? Це людський наклеп. Бог тому свідок, як ми з заводу живемо.

Не встигла Ониська це й промовити, як гицель, який стояв за нею, ударив її прикладом в спину... Оксана несамохіть закричала: „Рятуйте, хто в Бога вірує"... На дворі загаласували сполошені кури і з села чутно було собаче скавуління.

Од удару в спину Ониська упала ниць...

— Вставай, бісова кров! — грізно вигукнув бандит.

Ониська встала — сивий волос розсипався на плечах.

— Ну, відьмо, де золото?

— Заприсягаюсь Богом святим: знать не знаю, відать не відаю...

Новий удар кинув Ониську до самісінького стола. Бандит, що сидів в кінці стола, підвівся й ударив її чоботом в обличчя. Жалібно дзвенькнула острога... Боючись нового удару чоботом, Ониська схопилась на ноги; кров у неї точилась із рота і ляпала на долівку...

Тимчасом, з наказу старшого, бандити виносили з хати одежу, посуд... Зірвали з ікон вишиті рушники. Один гицель обірвав лямпадку й зняв на стіл образи. Сів на лаві і почав кінжалом рубати ікони. Михайло-Архангел тільки дзенькнув розбитим склом, а решта деревяних ікон трускою розсипалась під кінжалом...

— Нема!

— Скрізь шукай!... Під піччю подивись!... — гримав головний бандит.

Ониська ждала чуда божого. Але в міру того, як тріщали під кінжалом святі, виявляючи свою повну безсильність, а кати скаженіли все більше — вона зрозуміла, що чуда не буде, а буде — смерть... І прийшли бандити в її хату й принесли руїну та смерть... І глум... І ніхто не врятує її... Остається тільки: самозахист...

Гнівний палючий погляд женщини врізався в чорні дірочки на чорній хусточці.

— Так не скажеш? — спитав бандит злісно. — Може знаєш, про віщо вчора радився твій чоловік на заводі?

— Не знаю.

(Дальше буде).

*) Треба. — Авт.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ЧЕСТЕР, ПА.

Шкільне організаційне віче.

Вважаю за відповідне подати до відома загалу нашої іміграції про наше останнє народне віче, яке відбулося дня 11. вересня б. р.

Віче скликав тимчасовий комітет, зложений виключно з людей, які гуртуються при тутешній українській гр.-кат. церкві.

На віче запросили ми громадянина, краєвого вчителя, п. Володимира Білоруського, з Плейнфілд, Н. Дж.

Віче відбулося в польській галі. До зібраних громадян і громадянок промовив перший гр. Іван Стецик, який вказав на важність хвилі і ціль віча, і попросив присутних, щоб розважно застановилися над шкільною справою, щоб всі висказали свій здоровий погляд і бажання у тій ділянці, щоб дійсно з нарад вийшла користь для громади і молодого покоління.

На вічу мають бути лише люди, які бажають кращої школи, які прийшли будувати; для руїнників і наймитів нема місця.

Опісля попросив він присутних, щоб вибрали предсідателя до переведення віча. Предсідателем вибрали збори гр. Івана Стецика, а цей покликав на писарів гр. Осипа Мороза і гр. Миколу Іщука.

По переведенню вступних формальностей попросив предсідатель до слова учителя гр. Володимира Білоруського.

Промовець, привитавши щирими словами честерських Українців, висказав сейчас на вступі свій великий жаль, задля цього, що приходиться йому вже другий раз на іміґрації бути промовцем на народньому вічу у чужій галі, помимо цього, що місцеве громадянство має свою галю, — галю здобуту і удержувану тяжким трудом, на яку нарід радо давав свої жертви у тій надії, що вона є його і такою останеться для нього і його доростаючого покоління. На жаль громадян і самого промовця народне віче мусіло відбутися у чужій, польській галі, тому, що „с таки чоловік, власть імущий, о. Маньоський, не дозволив на віче у церковній галі, не дав ключів, а що більше, як говорять люде, мав заказувати своїм парохіянам, на проповіді в неділю, дня 11. вересня, йти на віче, на якім ми хотіли порадитися над долею своєї занедбаної школи.

Ось доробилися і діждалися честерські Українці: галя своя — а не своя.

Відтак пояснив промовець, що ціллю віча є обєднанне цілого українського громадянства у Честер в одну свідому громаду, не дивлячися на релігійні чи партійні погляди, і зорганізування взірцевої народньої школи, яка була би виключно під контролею громадянської світської організації і під управою кваліфікованого вчителя, або людини, яка розуміє як слід шкільне питання, себто національно-громадське виховання.

А далі промовець говорив таке:

Не подивуйтеся, що навяжу справу нашої школи до недавно минулої світової війни. Після війни змінилася карта Европи. На руїнах могучих імперій воскресли нові вільні національні держави, зі своїм новим внутрішним ладом, а рівночасно зі зміненою картою Европи змінилася душа народів. Часи зміняються і нарід зміняється.

Хоч ми хвилево впали, здобули а вдержати не вміли, але пробудившись зі сну, пізнали ми, що ми раби, а природна річ, що коли раб свідомий свойого рабського положення, то хоче перестати бути рабом. Душа чорнороба-робітника і селянина перелицьовується на наших очах, шукає чогось кращого, стремить до поступу, бажає зміни у житті, у вихованні і навчанні доростаючого покоління, шукає Правди і Добра. Нарід наш, деб він не жив, починає думати і відчувати самий за себе, починає вірити у свої власні сили і дбати про своєрідню культуру, про національно-громадську справу — школу. Дозрівають думки, зміняються в діла, відроджується працююча маса української іміґрації. Нарід зрозумів і прийшов до переконання, що пора йому самому взятися до оборони своєї чести, майна і власним трудом і пожертвованням класти трівкі основи під своєрідню культуру, що ніхто инчий а він самий покликаний до святого діла, до будови храму науки, до двигнення школи до височини свойого завдання. Заповідь наших пророків, каменярів, апостолів Правди і Добра сповняється.

Українська школа в Америці так стара як старою є українська іміґрація. Рівночасно з приїздом перших іміґрантів повстала і школа, але на жаль, ніде правди діти, до цього часу **нема в Америці української школи** у точному цього слова значінні. Школа, якої хазяїном і власником є еп. Богачевський, може бути добра для Риму і Варшави, але ніколи не сповнить свойого завдання супроти українського громадянства.

Дяки (з малими виїмками), які сповняють ролю вчителів, не сповняють обовязків і завдань учителів.

Вони у першій мірі служать парохові, а не громаді, нехтують бажання громадян, бо вважають своїм „босом'' священика а не громаду, а часто прямо ворожо до громадян відносяться і помагають попові нищити громадське добро, десятками літ трудом і кервавицею здобуте.

Щасливі громади, що мають у себе ідейного народного пароха і такогож дяка. Позавидувати таким громадам, а горе-ж тим громадам, що держать у себе аґентів, прислужників Варшави і Риму, котрі бажають громадське добро видерти з рук, контролі українських іміґрантів.

Дяки (не всі) так думають про школу, як їхні покровителі про церкву, себто, щоб вона була власністю епископів, щоб виховувала вірних, сліпих католиків, оборонців конкордату, целібату, а проче то їм байдуже.

Церква потребує дяка, школа — вчителя. Хазяїном школи має бути громада, яка через своїх правно вибраних заступників має піклуватися школою. Вчитель громадської школи мусить бути незалежним від впливів пароха.

Не можемо і не вільно нам на дальше глузувати зі самих себе, не вільно нам дозволити всяким покликаним і не покликаним опікунам, щоб вони свідомо чи несвідомо поповняли на нашій души помилки. Досить глузування, пора відродитися, пора подивитись добре, куди ми зайшли у поступі, чи ми дорівнюємо інчим народам, чи ми полишилися позаду. Належить нам розглянути здорово шкільне питання, себто національно-громадянське виховання, яка має бути школа, яких будучих громадян нам даватиме, кому ми повірили наш найдорощий скарб, нашу дітвору і молодіж. Вважайте, чи вихованик відповідає свойому високому і відповідальному завданні, чи виховує він молоде покоління на свідомих, незалежних і характерних громадян, чи на покірних і темних, слухняних рабів божих, чи йому на першому місці у його праці парох чи громада.

Що наша школа опинилася над пропастю, у занедбанні, винно богато таки саме громадянство, яке школою не інтересувалося, до школи відносилося рівнодушно, байдужо, а провід у школі повірило своїм парохам, ті знова передали школу дякам, які, хоч були добрими дяками, сповняли лише **ролю вчителів.** Ані піп ані дяк не бажали кращої школи.

У школі нашій не вільно на будуче вживати австрійсько-польських підручників, яких зміст ворожий нашому духові. На жаль, майже всюди їх вживають і виховують Ґріків, Рутенів, Русинів, Рошенів, Малополяків і ґрік-католіків, людей з кривою душею, плазунів, лизунів, рабів і слабодухів.

Покинути нам вже середньовічного проклятого духа, вийти нам із зачарованого кола, а стати нам виховувати нове здорове покоління, а це осягнемо, коли загал обєднається, не дивлячися на релігійні і партійні погляди, коли українською школою, з українським учителем, піклуватисьме **загально-народня організація** зі світських людей зложена, коли хазяїном майна громадського, і школи включно, буде громада.

Почате святе діло продовжуйте дальше завзято а розумно, не падайте духом, хоч вороги і противники вас здержуватимуть, колоди під ноги вам кидатимуть, хоч вас пекольними карами страшитимуть, ви йдіть невпинно, без вагання. Докажіть ви ділами, що ми вже відродились, що ви вмієте постояти за святу справу, за національну школу і своє покоління. Борітеся, — поборете! Разом — а всі

А деж ваші провідники? (за таких вони себе вважають), деж вони є? Чому їх нема тут сьогодня на вічу? Хоч прийшлобся їм почути гірку правду у вічі, вони повинні тут бути. Таж ви всі присутні на вічу, члени української церкви; а деж ваш пастир, де ваш провідник духовий і ваш учитель?

Бачите, як бажають вони вам кращої будуччини, як дбають про рідну школу й її реорганізацію.

Ми розбираючи шкільне питання, говоримо про церкву. Не буде української школи, не буде Українців; а не стане Українців, церкви наші стануть порожні.

„Коби люде, то піп буде (Іван Франко). Вони школою не журяться — коби була колєкта.

До діл, до тяжкої праці, честерська українська громадо, а поставимо школу на височині свойого завдання і дорівняємо кроку другим, менчим народам у нашому місті.

По скінчені промови присутні на галі вшанували промовця повстанням з місць.

Опісля попросив о слово гр. Іван Лучечко, який переповів коротко працю громадян, від кільканайцяти літ, коло церкви, як нарід не щадив гроша, давав, будував, а тепер діждався, що двері перед ним зачинені. Хазяїнами цього майна, на яке нарід зложив не є громадяни, а бажають ними бути еп. Богачевський і такі як о. Маньоський.

Прямо зі слезами в очах і зі зболілим серцем розкрив він перед присутними цю боротьбу о посідання громадського добра і завізвав усіх громадян до витревалої праці, видержати на свойому становищи твердо і непохитно аж до побіди.

Представив опісля значіння народньої школи і закликав загал до піддержання морально і матеріяльно нової інституції, майбутньої орґанізації шкільної.

Відтак забирали голос у шкільній справі визначнійші громадяни і вибрано шкільну комісію з 12-тьох членів. У комісії суть заступлені всі тов-а і братства У. Н. С. і Провидіння, У. Р. С. і Клюб українсько-американських горожан. Комісії припоручено найти приміщення на школу, вишукання і закуплення відповідних шкільних лавок і зробити угоду з учителем гр. Вол. Білоруським, котрого вічевики приняли за вчителя до нашої громади.

По вічу сейчас нововибрана комісія перевела вибори на урядників.

Тих, що покищо стоять від нас осторонь, що ще не рішені, куди їм піти, взиваємо, в імя національної солідарности, до обєднання. Школа повинна обєднати всіх Українців. Всі признаємо потребу і значіння школи, тож всі ставаймо до будови тієї твердині, а не тільки наші діти, але і ми старі в неї богато скористаємо.

„Хай пропаде незгоди проклята мара. Під України єднаймось прапор!"

Свій.

З одноокими — будь також одноокий.

ЯК БУДУЄМО СИРОТИНЕЦЬ У. Н. СОЮЗА.

320.

Робота в справі Сиротинця У. Н. С. в Клівленді, О.

За почином Тов. Сокіл, від. 336 УНС., скликано в нашій місцевости збори в справі Сиротинця УНС., які відбулися дня 20. серпня ц. р. На сих зборах були репрезентовані отсі відділи У. Н. Союза: Бр. св. Василія Великого, від. 364 (Йосиф Стойка, Дмитро Рибачок); Бр. св. Николая, від. 341 (Іван Кренціґлова); Бр. св. Петра і Павла, від. 102 (Іван Сидорович); Сестр. Непор. Зачаття Пр. Діви Марії, від. 112 (Олена Кульчицька й Анастазія Притуляк); Сестр. Згода, від. 358 (Катерина Ділай); Тов. ім. Івана Франка, від. 334 (В. Репужинський); Тов. Сокіл, від. 336 (Семен Постолюк, Максим Куць і Михайло Матиїшин). Оставші три відділи, які є в нашій місцевости, про сі збори не повідомлено ізза недостачі адрес відділових урядників.

На дотичних зборах обговорювано отсе головне питаннє: в який спосіб зібрати як найбільше гроша на Сиротинець У. Н. Союза. По переведенню основної дискусії збори заявились однодушно за тим, аби скликати організаційне віче, а крім того устроїти на дохід Сиротинця великий пікнік і баль. До переведення сеї ухвали вибрано окремий комітет, до якого ввійшли: Василь Репужинський, голова; Йосиф Стойка, касієр; Семен Постолюк, писар; Іван Кренціґлова, Дмитро Рибачок і Катерина Ділай, контрольори.

Слідуючі збори назначено на день 27. серпня ц. р., а відповідну галю на віче замовлено на день 25. вересня ц. р.

Робимо тут великий адвертайзмент у справі проєктованого віча і надіємося, що справа Сиротинця-Захисту У. Н. Союза посунеться значно вперед.

Василь Репужинський, голова;
Семен Постолюк, секр.

321.

Тов. Запорожська Січ, від. 367 У. Н. С., в Рочестер, Н. Й.

Хвальний Заряде! — Посилаємо Вам добровільні жертви від членів нашого Товариства в квоті $39.00, враз із списом жертводавців до поміщення в „Свободі". Будемо, як і доси, виконувати як найстараннійше всякі розпорядки і припоручення Комітету Сиротинця-Захисту У. Н. Союза та продовжувати дальше збірку на дохід сеї нашої народньої інституції. — **Василь Пукіш,** предс.; **Онуфер Чолій,** кас.; **Мих. Антонів,** секр.

Що правда — то правда.

С у д д я: Вас обвинено, що ви говорили Іванови Довгорукому, що він є злодій. Чи то правда?

О б в и н е н и й: Так, прошу ласки суду, то є правда, але я не казав йому цього.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО СТАРОМУ КРАЄВИ.

НЮАРК, Н. ДЖ.

На Дім Українських Інвалідів.

Просвітне товариство „Тернопільщина" ухвалило на своїм мітінгу виасиґнувати з каси товариства $25 на Дім Укр. Інвалідів у Львові. Члени товариства зложили ще додатково $15.

Разом зібрано $40 і вислано до Обєднання.

С. Ходачок.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

На Дім Інвалідів.

На будову Дому Укр. Інвалідів зібрав я $14 і вислав до Обєднання.

Жертвували слідуючі: А. Федоришин $10; Гр. Мормило $2, а по $1: Мих. Ґлінський і Ф. Хромінський.

Т. Чіпп.

ВЕСТ ПУЛЛМАН, ІЛЛ.

З десятьлітного ювилею на Дім Інвалідів.

Заходом кількох українських жінок уряджено 28 серпня десять-літну памятку супружого життя громадян Йосифа і Анни Корпан у Пуллман, Илиной.

Памятку уряджено так незамітно і так несподівано, що ювиляти не могли з дива вийти. Довгий час так якби були зачаровані. Заки ювиляти повернули з церковного богослуження, уже було всьо уряджене, як до шлюбного обіду. Сей ювилей розпочав гр. Юрій Небор з короваєм в руках і коротенькою промовою.

При скромненькій забаві учасники почулися до обовязку віддати честь героям, котрі боролись за волю чесного козацького роду і зложили цеголку на будову дому для українських інвалідів у Львові в сумі $32, котрі переслано через Обєднаннє.

Жертвували по 5 дол.: Й. Корпан, Анна Корпан, Ю. Небор з женою; А. Махник з женою, М. Шинґілевич; Т. Менцінський з женою 2 дол.; по 1 дол.: Іл. Буряк з женою, Мих. Кікта з женою, С. Тупяк з женою, К. Малішевський. Тут непостережено хто із сих учасників зложив ще 1 дол. і не знати кому се приписати.

Якби так по всіх місцевостях узялись наші Українці до праці для добра свого народу, то протягом року ставби у Львові памятковий дім для українських ґероїв.

Учасник.

АНОНСИ НА ПЕЧИВІ.

На такий помисл впали Італійці. На бохонці хліба перед спеченням витискається оголошення, які можна зовсім добре відчитати після випечення, а ніщо не перешкаджає їсти ці анонси. Самособою найбільше оголошень має це печиво, яке найбільше їдять, а таке печиво завдяки оголошенням є найдешевше.

ВІДКРИЛИ НЕЗНАНЕ ПЛЕМЯ В ПОЛОСІ ПІВНІЧНОГО БІГУНА.

Скандинавський полярний дослідник Гаральд Свердруп (знаний з подорожей на кораблі „Мавд" до Північного бігуна) описав у книжці висліди своїх дослідів і пригоди підчас своїх численних виправ. Дуже цікаво розказує Свердруп про відкриття племени Тюктерів на півострові Тюктера. Санками обїхав Свердруп із товаришами цілий той півостров. Свердрупова експедиція була перша, котра зійшлась близько з мешканцями півострова. Передтим полярні дослідники бачили лише окремо деякого Тюктера. Є то зовсім дике племя, але мирне. Тюктери в деčим подібні до Ескімосів; уже їх діти вчаться ловів. Відкіля взялись Тюктери в околицях північних ледів, цього досі не вдалося відкрити.

СКІЛЬКИ ЧАСТИНОК МАЄ В СОБІ КИШЕНЬКОВИЙ ГОДИННИК?

Кишеньковий годинник то найніжніший і найбільше скомплікований механізм щоденного вжитку. Складається з 211 частей; декотрі з них ледви можна бачити голим оком. Щоби зробити годинник, треба 4000 чинностей, що вимагають рік часу. Часть механізму вдаряє 157,000.000 разів на рік, а головне кільце робить 8 кільометрів дороги. Годинник, коли добре обходитися з ним, може служити для двох-трох поколінь, але треба його щороку дати відчистити і намастити оливою, накручувати все в той-сам час, не виставляти на занадто великі зміни температури і вохкість.

Є люде, які вічно миються — а чистих рук не мають.

ПРОМІНІ І ЇХ ВАРТІСТЬ.

Від часу до часу стрічається в газетах вістки про відкриття якихсь нових „промінів", або про нове приміненння їх в промислі, хліборобстві чи медицині. Вістки ці приходять з дослідчих лябораторій та з кабінетів учених, але не треба думати, що таки там зроблено ті проміні або що це якась наукова видумка. Їх тільки відкрито, бо вони справді істнують, є дійсні, реальні, і, що більше, без них не булоби ніякого життя на землі.

Перш за все, соняшне проміння оживляє весь той світ, що ми його знаємо. Якби не те світло і тепло, що доходять до нас з сонця — через 93 міліони миль простору — земля булаби купкою попілу, без людей, без ніякої тварини ні ростини, без ніякого життя. Одначе проміні чи хвилі теплоти і світла не перестають „плисти" до нас одною могутньою безупинною струєю і в тій цілющій купелі живе і може жити усе, що тільки живе. 93 міліони миль — це далечінь, якої й уявити собі не можна, та скорість світляних і теплових хвиль така, що соняшний промінь вдарить нас лише вісім мінут після того, як вийшов зі свого далекого джерела, сонця.

Та благодатний вплив соняшних промінів не тільки в тім, що вони нас просто огрівають і не дають замерзнути морям і рікам і взагалі землі. Мало не всяка добра й корисна річ, яку маємо на землі (окрім деяких руд і мінералів), має свою причину й піддержку в соняшнім промінню. Звідкіля взявся той ґрунт, на якім ростуть і доспівають всякі ростини, пашня, збіжжа. Назмивав і наносив його дощ, який соняшне проміння підіймало знов над землю.

Ростини можуть рости лише тоді, коли сонце на них світить. І не тільки що вони завдячують своє існування соняшній теплоті і світлові. Вони прискладують в собі ще й окремий запас енерґії з соняшного проміння і тим запасом користуються люде і звірята. Кожна ростина має в собі так званий „хльорофіл" — це та зелена матерія, що від неї листя зелене. Вдаряючи нан хльорофіл, соняшні проміні витворюють целюльозу, крохмаль і цукор — це є ті складові частини, якими годуються люде і звірина. Таким способом кожна ростина є свого рода фабрикою, оперованою силою сонця. Таким способом воно творить нашу городовину і садовину та инші ростинні харчі; бавовну, лен і коноплі, з яких люде роблять собі одежу; ліси, що дають дерево на хати, будинки і знаряддя.

Міліони літ тому те саме соняшне проміння виростило буйні, тропічні ліси, які згодом закаменіли і перетворились у те вугілля, що опалює наші доми і обертає колеса машин. Соняшні проміні, що вийшли з сонця не так давно — помагають людям ще иншим способом. Вони витягають (випаровують) воду з моря, що спадає в формі дощу і збирається за греблями та, випущена з поза них, обертає електричні динамо-машини.

Останніми часами люде опанували та заставили собі служити ще инші „проміні" чи „хвилі" окрім світляних та теплових. Так звані хвилі Ґерца або радіові переносять і розносять по світі говорене слово і музику, і винахідники сподіються, що мабуть вже незадовго вони зможуть переносити і передавати рухомі картини, а то й обертати колеса машин далеко від джерела енерґії.

Вже від довшого часу були відомі так звані ультра фіолєтові проміні, що на-них спирається фотографування. Одначе щойно недавно відкрито їх значіння для здоровля і їх цілющі прикмети. На жаль, звичайні шиби у вікнах їх не пропускають і тепер у шпиталях починають заводити спеціяльне скло до вікон, щоб пацієнти, які не можуть виходити на двір, могли користуватися тою цілющою силою.

Яких трицять літ тому відкрито славні проміні „X", що позволяють робити фотографічні знимки з костей і внутрішних органів тіла, і окрім того ще й безпосередньо помагають лікувати деякі слабости. Проміні ті є дуже сильні так, що не тільки помогти, але й зашкодити можуть, руйнуючи тіло, але наука вміє орудувати ними і що далі, то находить для них новий ужиток. Наприклад, недавні досліди показали, що під впливом промінів „X" насіння швидше й буйніше родить.

Який рік тому відкрито істнування таємничих промінів, які названо космічними або від імени ученого, що їх відкрив, промінями Мілікана. Вони найкоротші з усіх відомих промінів (635 тріліонів хвиль на цаль). Досі ще ніяк не використані, ні певно не відоме їх джерело. Не є ним сонце, бо до землі вони доходять так само в ночі, як і за дня. Дехто догадується, що вони походять від якись далеких соняшних систем. Є гіпотеза, що саме вони почали всяке життя на землі.

ВДАЧА АЛЬБАНЦЯ.

В одній сербській ґазеті поручник сербської ґвардейської піхоти описує пригоду, яка йому приключилася з його чурою (військовим слугою) Ахмедом, Альбанцем. Той Ахмед зголовися добровільно до війська ще з иншими хлопцями з Альбанії. Але вони хотіли служити лише в ґвардії, щоби бачити короля. Дуже добрий був вояк із Ахмеда. Нараз, після кількох тижнів, офіцир запримітив, що Ахмед чомусь посумнів, а навіть усе плакав і плакав. Від вояків довідався старшина, що „Ахмед тому плаче, бо за кілька днів мусить убити підстаршину Попова, який тяжко зобидив його. Тепер Ахмед іще покутує, плаче, але як усе відпокутує наперед, то вбе Попова. Ножем!" Офіцир якстій пішов до полковника і повідомив його про все. Полковник приказав, щоби Попова ще тогож дня перенести до иншого баталіону. Бо полковник знав також, що то є Альбанець. Офіцир довідався від Ахмеда, що підстаршина Попов обидив його матір і за те Ахмед постановив убити його. Колиж Попова перенесено, ця справа так затерлася. Тепер поручник узяв собі Ахмеда за чуру, вчив його читати і писати. Оба стали справжніми приятелями. Раз жартом сказав поручник: „Слухай, Ахмед! Ти мусиш убити одного цивільного. Але негайно. Він хоче залицятися до моєї дівчина". Минуло кілька неділь. Куди лише поручник виходив, запримітив, що все біля нього крутиться його Ахмед. Та не привязував до цього ніякої ваги. Одної неділі вийшов в четвертій годині рано з бару. За ним ішли три цивільні, все, крок в крок. Нараз чує за собою крик. Обернувся і бачить: два цивільні лежать уже на землі, третього схопив Ахмед. В устах у нього ніж. Тамтой кричить, репетує: „Пане офіцир!. Рятуйте нас! Хоче нас убити!" Поручник відірвав Ахмеда. На те Ахмед: „Пане поручник, то ті цивільні, що хотіли вас убити! Все, коли ви вийшли з дому, я потайки йшов за вами. Все вважав. Від учора вечір жду й тут на вас, на дворі. Колиб мене не було, ті цивільні вбилиби були вас тепер!". Такий був той чура Ахмед, такі всі Альбанці.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".